

ВЗАЄМОДІЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ТА ЙОГО ДЕРЖАВ ЧЛЕНІВ І УКРАЇНИ В УМОВАХ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ

INTERACTIONS BETWEEN THE EUROPEAN UNION, ITS MEMBER STATES, AND UKRAINE IN THE CONTEXT OF THE ARMED CONFLICT

Дмитренко Ю.А., студентка III курсу факультету прокуратури
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

У цій статті розглянуто взаємодію між Європейським Союзом та його державами-членами з Україною в умовах гібридної війни, яка почалася в 2014 році та досягла критичної точки з повномасштабним вторгненням військ РФ в лютому 2022 року. В ході дослідження було проаналізовано програми співпраці між Україною та ЄС, надання технічної допомоги Україні, оцінено взаємодію між Україною та ЄС в різних аспектах, таких як політичні, економічні, соціальні та культурні. Було виявлено, що Європейський Союз та його держави-члени грають важливу роль в підтримці України та наданні необхідної допомоги в умовах воєнних дій. Європейський Союз зосереджує увагу на сприянні політичній стабільності в Україні, розвитку її економіки та забезпеченні соціального захисту дітей, які постраждали від війни. Крім того, було виявлено, що взаємодія між Україною та ЄС в різних аспектах є плідною та має потенціал для подальшого розвитку. Отже, можна стверджувати, що взаємодія між Європейським Союзом та його державами-членами з Україною є важливим чинником у підтримці України в умовах воєнних дій.

Крім оцінки взаємодії між ЄС та Україною, у статті також було розглянуто важливі аспекти збройного конфлікту, що відбувається на території України. Було досліджено, як ЄС надає технічну допомогу Україні в умовах воєнних дій, зокрема, наданням гуманітарної допомоги, зброї, фінансової підтримки, а також навчанням та тренінгами для українських військових. Було показано, що взаємодія між ЄС та Україною є двосторонньою і корисною для обох сторін.

Отже, стаття дає чітку картину взаємодії між Європейським Союзом та його державами-членами з Україною в умовах збройного конфлікту та підкреслює важливість співпраці між ними для досягнення миру та стабільності в регіоні. Рекомендацією може бути подальше зміцнення взаємодії між ЄС та Україною, зокрема, шляхом розширення програм співпраці та підтримки України в умовах збройного конфлікту.

Ключові слова: взаємодія, Європейський Союз, держави-члени, Україна, збройний конфлікт, співпраця, технічна допомога, політична стабільність, економічний розвиток, соціальний захист, культурний обмін.

This article examines the interaction between the European Union and its member states with Ukraine in the context of a hybrid war that began in 2014 and reached a critical point with the full-scale invasion of the Russian Federation in February 2022. In the course of the study, the cooperation programs between Ukraine and the EU, the provision of technical assistance to Ukraine, and the interaction between Ukraine and the EU in various aspects, such as political, economic, social and cultural, were evaluated. It was found that the European Union and its member states play an important role in supporting Ukraine and providing the necessary assistance in the conditions of hostilities. The European Union focuses on promoting political stability in Ukraine, developing its economy, and providing social protection for children affected by the war.

In addition, it was found that the interaction between Ukraine and the EU in various aspects is fruitful and has the potential for further development. Therefore, it can be argued that the interaction between the European Union and its member states with Ukraine is an important factor in supporting Ukraine in the conditions of military operations.

In addition to assessing the interaction between the EU and Ukraine, the article also considered important aspects of the armed conflict taking place on the territory of Ukraine. It was investigated how the EU provides technical assistance to Ukraine in the context of hostilities, in particular, the provision of humanitarian aid, weapons, financial support, as well as education and training for the Ukrainian military. It was shown that the interaction between the EU and Ukraine is bilateral and beneficial for both sides.

Thus, the article provides a clear picture of the interaction between the European Union and its member states with Ukraine in the context of armed conflict and emphasizes the importance of cooperation between them to achieve peace and stability in the region. A recommendation may be further strengthening of cooperation between the EU and Ukraine, in particular, by expanding programs of cooperation and support for Ukraine in conditions of armed conflict.

Key words: interaction, European Union, member states, Ukraine, armed conflict, cooperation, technical assistance, political stability, economic development, social protection, cultural exchange.

Постановка проблеми. Збройний конфлікт між Україною та Росією, що почався в 2014 році, переріс в повномасштабне вторгнення військ РФ на територію України з 24 лютого 2022 року. Ця війна породжує безліч складних проблем, зокрема в контексті взаємодії Європейського союзу та його держав членів з Україною. З одного боку, ЄС має намір підтримати Україну в цій складній ситуації та надати необхідну допомогу, а з іншого боку, він повинен уникати подальшого збільшення конфлікту та зберігати стабільність в регіоні.

Таким чином, проблема полягає у тому, як забезпечити ефективну взаємодію між ЄС та його державами членами з Україною, щоб захистити її суверенітет та територіальну цілісність, в той же час не спровокувавши подальшого збільшення конфлікту. Оскільки ситуація в Україні продовжує залишатися напруженою, з'являється необхідність у нових стратегіях та рішеннях, які допоможуть зменшити конфлікт та відновити мир в регіоні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сьогоднішній день наукова спільнота активно досліджує взаємодію Європейського союзу та його держав членів з Укра-

їною в умовах збройного конфлікту. Останні публікації та дослідження зосереджені на ролі ЄС та його держав членів у підтримці України. Зокрема дослідження у цій сфері здійснювали такі науковці як Т. Герасимчук, С. Віднянський, І. Вовканич, В. Копійка, Т. Сидорук, Є. Кіш, В. Копійка, Ю. Палагнюк, та інші.

Основною написання статті є дослідження рішень, висновків, резолюцій, директив інститутів ЄС, таких як Європейська Комісія, Європейський Парламент, Європейська Рада та Рада ЄС.

Постановка завдання. Метою даної статті є дослідження взаємодії між Європейським Союзом та його державами-членами з Україною в умовах гібридної війни, що почалася в 2014 році та досягла критичної точки з повномасштабним вторгненням військ РФ в лютому 2022 року.

Завданням статті є аналіз програм співпраці між Україною та ЄС, надання технічної допомоги Україні, оцінка взаємодії між Україною та ЄС в різних аспектах, таких як політичні, економічні, соціальні та культурні.

Результати дослідження можуть стати корисними для політичних та економічних діячів, науковців, громадських

активістів та всіх тих, хто цікавиться розвитком відносин між ЄС та Україною в умовах збройного конфлікту.

Виклад основного матеріалу дослідження. З 2014 року Україна переживала складні часи через окупацію та анексію Криму Росією, а також війну на сході України, яка триває до цього часу. Однак, рік 2022 став для України роком, коли війна на Донбасі та загроза з боку Росії набули нового рівня напруження.

З 24 лютого 2022 року російські війська розпочали повномасштабну війну проти України, вторгненням на територію країни з різних напрямків. Російські військові використовували важку техніку, авіацію, артилерію, здійснювали обстріли мирних мешканців та критичної інфраструктури.

Україна довгий час готувалася до можливого наступу з боку Росії, вдосконалювала свої збройні сили та оборонні можливості, однак російська агресія виявилася надзвичайно сильною. Військові дії тривали протягом кількох місяців та призвели до значної кількості жертв серед населення та військовослужбовців.

З огляду на важкі наслідки війни, Україна звернулася до міжнародної спільноти з проханням про допомогу. Багато країн, включаючи країни Європейського Союзу, надали Україні різноманітну допомогу, включаючи фінансову, гуманітарну та військову допомогу.

За останній рік повномасштабного російського вторгнення українська криза стала викликом для відносин між ЄС та Україною, який не має аналогів в історії їх існування. Такий формат взаємин між ЄС та Україною впроваджується вперше і має інституційний вимір, який проходить тест на стійкість як для українців, що стали жертвами військової агресії РФ, так і для європейців, які надають неоціненну допомогу з перших днів війни. Наразі гуманітарна підтримка України надається з бюджету та резервних фондів ЄС за різними програмами в двох ключових напрямках: державам – членам ЄС та країнам-кандидатам для забезпечення біженців і українців, що тікають від війни в Україні та отримали тимчасовий захист в ЄС, а також державі Україна для подолання кризи і забезпечення спроможності й функціонування установ, організацій і служб, що підтримують життєдіяльність суспільства, а також усім тим українцям, хто не в змозі забезпечити виживання в умовах війни і потребує допомоги, включаючи внутрішньо-переміщених осіб (ВПО) [1].

Європейський Союз посилює свою підтримку України через розширення та поглиблення партнерських відносин, які розпочалися у 2014 році з підписанням Угоди про асоціацію між ЄС та Україною [2]. Політичний діалог є основою цієї співпраці, що визначено у розділі II Угоди про асоціацію, який охоплює політичний діалог, реформи, політичну асоціацію, співробітництво та конвергенцію у сфері зовнішньої та безпекової політики. Ратифікація Угоди про асоціацію відбувалася під час гібридної війни в Україні, що викликала проблему європейської безпеки та активізувала політичний діалог між Україною та ЄС. У зв'язку з початком повномасштабної війни, співпраця між Україною та ЄС у сфері Спільної політики безпеки та оборони (СПБО) та Спільної зовнішньої політики та політики безпеки (СЗППБ) дала поштовх до низки рішень ЄС щодо надання військової допомоги Україні [3].

З метою допомоги Україні та покарання Росії за її агресивну політику, Європейський Союз станом на сьогодні прийняв 10 пакетів жорстких санкцій проти Росії. Ці санкції спрямовані на зниження здатності Росії до фінансування війни та накладання економічних та політичних витрат на її політичну еліту, яка відповідальна за вторгнення в Україну.

Цільові заходи, які не впливають на експорт енергоносіїв та продуктів сільськогосподарства з Росії в треті країни, добре координуються з союзниками ЄС. Заходи включають заборону подорожувати, замороження

активів та заборону фінансувати для 1 473 фізичних осіб та замороження активів і заборону фінансувати для 207 юридичних осіб. Санкції націлені на основи російської економіки, позбавляють Росію критично важливих та сучасних технологій та ринків і значно скорочують її здатність вести війну.

Застосування санкцій має на меті підірвати здатність Кремля фінансувати війну та накласти помітні економічні та політичні витрати на політичну еліту Росії, відповідальну за вторгнення. Вони також допомагають визнати та засудити дії Росії, які підривають територіальну цілісність, суверенітет та незалежність України [4].

Крім цього, ЄС проявив серйозність намірів щодо безпеки, що підтверджується прийняттям нової оборонної стратегії ЄС «Стратегічний компас безпеки та оборони для Європейського Союзу, який захищає своїх громадян, цінності й інтереси та сприяє міжнародному миру і безпеці» у березні 2022 року. Ця стратегія включає механізми зміцнення партнерства, стійкості, безпеки і обороноздатності ЄС з урахуванням виявлених стратегічних недоліків. Затверджена нова Стратегічна концепція НАТО – 2022 в червні 2022 року також підтверджує серйозність ЄС в сфері безпеки та оборони.

Демократичні держави утворили механізми координації дій щодо підтримки України в боротьбі з російською агресією, які включають формат «Рамштайн» та Європейську політичну спільноту. Ці механізми є консультаційними майданчиками для вироблення важливих політичних рішень та демонструють солідарність з Україною.

Підтримка України в протистоянні військовій агресії РФ відповідає інтересам ЄС як «проекту миру» [5] та національним інтересам України, оскільки Україна прагне стати повноправним членом Європейського Союзу та Північноатлантичного Альянсу, що забезпечить її зовнішню та безпекову політику. Як зазначив Президент Європейської Комісії Урсула фон дер Ляєн, «без вільної України не може бути вільної Європи» [6, с. 96].

Важливим кроком стало те, що 19 січня 2023 року Європейський Парламент прийняв Резолюцію про створення спеціального трибуналу щодо злочину агресії проти України (2022/3017(RSP)). Резолюція була прийнята 472 голосами. У документі Росію засуджують за незаконну, неспровоковану та невиправдану агресивну війну проти України з лютого 2014 року, яку вона відновила 24 лютого 2022 року шляхом масованого вторгнення в Україну. Резолюція закликає держави ЄС співпрацювати з Україною та міжнародним співтовариством для створення спеціального міжнародного трибуналу, який притягне політичне та військове керівництво Росії і Білорусі до відповідальності за злочин агресії проти України. В резолюції чітко визначено, що Росія оголосила 30 вересня 2022 року анексію частково окупованих нею Донецької, Херсонської, Луганської та Запорізької областей України шляхом проведення так званих псевдо референдумів, за що була засуджена [7].

У згаданій резолюції Європейський парламент підкреслив, що створення спеціального додаткового трибуналу для засудження злочину агресії проти України, що був скоєний політичним та військовим керівництвом Російської Федерації та її союзників, є необхідним та невідкладним. Європейський парламент вважає, що такий трибунал повинен бути створений на основі міжнародної угоди між країнами-однодумцями з підтримкою Генеральної Асамблеї ООН.

Ще одним важливим кроком є те, що 23 березня 2023 року Європейська Рада висловила підтримку щодо створення правового механізму для притягнення до відповідальності російського політичного керівництва за злочин агресії проти України та погодила інші дії, що спрямовані на покарання злочинів, скоєних в Україні російськими окупантами [8].

Згідно з резолюцією Європейської Ради від 23 березня 2023 року, ЄС та його країни-члени підтримують невідкладні військові та оборонні потреби України, зокрема негайне постачання зброї та боєприпасів класу «земля-земля» та артилерійських боєприпасів, за умови, що не буде порушено особливого характеру політики безпеки та оборони певних держав-членів. Євросоюз також підтвердив свій намір надавати Україні допомогу в відновленні та відбудові, у координації із міжнародними партнерами, а також підтримує процес входження України до ЄС. Всі ці зобов'язання будуть реалізовані за допомогою ресурсів міждержавного Європейського фонду миру.

Крім того, Європейська Рада підтвердила повну підтримку Євросоюзом утворення міжнародного механізму із реєстрації шкоди, що була заподіяна Росією. Європейський Союз також висловив відданість продовженню зусиль України щодо впровадження реформ та підкреслив важливість процесу входження України до ЄС, відповідно до попередніх рішень, зокрема тих, що були ухвалені європейськими лідерами 23–24 червня 2022 року [8].

Більше того, Україна та Європейський Союз взаємодіють у культурній сфері з метою збереження культурної спадщини, підтримки культурних проєктів та розвитку культурної інфраструктури під час війни та після неї. Об'єднана цифрова платформа культури та медіа, яку створено спільно з партнерами та волонтерами, є важливим інструментом для координації спільних проєктів у цій сфері. На цій платформі розміщено понад 20 проєктів, серед яких фіксування воєнних злочинів для міжнародної спільноти, збереження культурної спадщини, культура під час війни та інші.

Україна та Європейський Союз активно співпрацюють у рамках міжнародних організацій у сфері культури, зокрема з ЮНЕСКО. У 2022 році елемент «Культура приготування українського борщу» був внесений до Списку нематеріальної культурної спадщини ЮНЕСКО, а історичний центр Одеси був включений до Основного списку об'єктів Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО за прискореною процедурою. З огляду на пошкодження об'єктів культурної інфраструктури в Україні внаслідок російської агресії, руйнування та пошкодження пам'яток культурної спадщини та історичної забудови, було посилено співпрацю з Європейською Комісією та країнами – членами ЄС з метою надання гуманітарної допомоги для захисту і збереження української культурної спадщини [9].

З метою підтримки українців за кордоном реалізовано кілька важливих проєктів, таких як «Книжки без кордонів» та «Українським дітям – українську книгу», які забезпечили більше 1 млн книжок від видавців для українських дітей в країнах ЄС. Також був успішно реалізований проєкт «Українські книжкові полиці», який запроваджено у понад 20 країнах світу. Європейський Союз надав близько 50 мільйонів євро на підтримку українських митців та культурних діячів, які були змушені тимчасово емігрувати в країни ЄС. Також були укладені Меморандуми про підтримку спадщини з ЮНЕСКО та про співпрацю з Лувром.

Також важливим є те, що було підписано декілька важливих документів щодо соціального захисту дітей,

які постраждали внаслідок війни та збройних конфліктів. Зокрема, було укладено Меморандум про співпрацю між ЮНІСЕФ та Україною у цій сфері, а також Договір про співпрацю між Міністерством соціальної політики України та Міністерством соціального захисту і праці Литви. Крім того, підписано Політичну декларацію між Міністерством соціальної політики України та Міністерством сім'ї та соціальної політики Республіки Польща, яка передбачає співпрацю в галузі соціального захисту дітей, що постраждали від воєнних дій та збройних конфліктів. Ці документи є важливим кроком у забезпеченні необхідної підтримки та допомоги дітям, які постраждали від війни та насильства [9].

Отже, взаємодія між ЄС та його державами-членами з Україною в умовах збройного конфлікту відіграє важливу роль у всіх сферах життя, таких як політика, культура, соціальний захист та інші.

У політичній сфері, ЄС продовжує підтримувати Україну в її боротьбі з російською агресією. Він засуджує будь-які спроби порушення суверенітету та територіальної цілісності України та забезпечує підтримку у відновленні мирного процесу. ЄС та його держави-члени надають Україні значну фінансову допомогу та економічну підтримку, щоб допомогти країні відновити свою економіку та розбудувати стійке демократичне суспільство. Більше того, держави – члени ЄС допомагають Україні зброєю, технікою, боєприпасами, амуніцією тощо.

У культурній сфері, ЄС та його держави-члени підтримують Україну в збереженні її культурної спадщини та підтримці культурної діяльності, яка стала важливим моментом в підтримці морального духу українського народу в умовах війни.

У соціальній сфері, ЄС та його держави-члени зосереджують увагу на забезпеченні соціального захисту дітей, які постраждали від воєнних дій та збройних конфліктів. У цьому контексті було підписано декілька важливих документів.

Отже, взаємодія між ЄС та його державами-членами з Україною в умовах збройного конфлікту має велике значення для стабільності та безпеки в Європі. Співпраця між Україною та ЄС у різних аспектах, таких як політичні, економічні, соціальні та культурні, допомагає зміцнити демократичні інститути та підвищити рівень життя українського народу.

Однак, війна триває, тому необхідно продовжувати зосереджувати зусилля на підтримці України в її боротьбі проти російської агресії. Необхідно дотримуватися санкційних заходів проти Росії та продовжувати надавати технічну та фінансову допомогу Україні. Крім того, ЄС та його держави-члени мають активніше підтримувати Україну у міжнародних організаціях, таких як ООН та НАТО.

Також важливо продовжувати розвивати культурну та освітню взаємодію між Україною та ЄС, щоб зміцнити зв'язки між народами та підвищувати рівень освіти та культури в Україні.

Отже, взаємодія між Європейським Союзом та Україною має великий потенціал для подальшого зміцнення співпраці та стабільності в Європі, і має продовжуватися на всіх рівнях.

ЛІТЕРАТУРА

- Герасимчук Т. Платформи солідарності Європейського Союзу з Україною у протидії російській збройній агресії. Український Щорічник з Європейських Інтеграційних Студій. Вип. VII. Київ, APREI, 2022. С. 23–41.
- Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/984_011/page
- Стратегічна концепція НАТО – 2022 ухвалена главами держав і урядів на Мадридському саміті НАТО 29 червня 2022 року. URL: https://www.nato.int/cps/uk/natohq/news_197281.htm?selectedLocale=en
- Kaeding M., Pollak J., Schmidt P. European Solidarity in Action and the Future of Europe. 2022. 201 p. URL: https://books.google.com.ua/books?id=3ydgEAAQBAJ&pg=PR19&hl=uk&source=gbs_selected_pages&cad=2#v=onepage&q&f=false
- EU sanctions against Russia following the invasion of Ukraine. *EU Solidarity with Ukraine*. URL: https://eu-solidarity-ukraine.ec.europa.eu/eu-sanctions-against-russia-following-invasion-ukraine_en (дата звернення: 06.05.2023).
- Герасимчук Т.Ф. Солідарність Європейського Союзу з Україною у протидії Російській збройній агресії. *Регіональні студії*, 2023. С. 91–102.

7. Резолюція Європейського парламенту від 19 січня 2023 року про створення трибуналу щодо злочину агресії проти України (2022/3017(RSP)). URL: <https://ukraine.europarl.europa.eu/cmsdata/265562/1270878UK.pdf>

8. European Council conclusions on Ukraine. European Council of the European Union, 23 March 2023. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2023/03/23/european-council-conclusions-on-ukraine/>

9. Звіт про виконання угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом за 2022 рік. *Євроінтеграційний портал*. URL: https://eu-ua.kmu.gov.ua/sites/default/files/inline/files/zvit_pro_vykonannya_ugody_pro_asociaciyu_za_2022_rik.pdf (дата звернення: 06.05.2023).